

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "สภาพการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็ก ในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน กรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมทั่วไป การจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกตัวอาคาร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูหรือพี่เลี้ยงกับเด็ก การดูแลสุขภาพ และการให้ความปลอดภัย การบริการด้านอาหาร การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานรับเลี้ยงเด็กกับชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน กรุงเทพมหานคร ที่รับเฉพาะเด็กที่มีอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี ในเขตต่างๆของกรุงเทพมหานคร จำนวน 23 คน และครูหรือพี่เลี้ยงเด็ก ที่ทำกิจกรรมกับเด็กอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี จำนวน 131 คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย การสุ่มตัวอย่างประชากร ใช้ตารางกำหนดตัวอย่างประชากรของ เครซี และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan 1970: 607-608) โดยมีความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 เมื่อเทียบตารางดังกล่าว ได้ตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็ก 23 คน และจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยวิธีจับฉลากครูหรือพี่เลี้ยงเด็กขึ้นมาแต่ละ 1 คน ได้ตัวอย่างประชากร ครูหรือพี่เลี้ยงจำนวน 23 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดสภาพการศึกษา และการเลี้ยงดูเด็ก แบ่งเป็น

3 ชุด คือ

ชุดที่ 1 แบบสอบถามผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็ก มีทั้งหมด 3 ตอน

คือ

1. รายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับสถานรับเลี้ยงเด็ก เป็นแบบเติมคำและเลือกตอบ

2. สภาพการจัดการศึกษา และการเลี้ยงดูเด็ก ซึ่งได้แก่การจัดสภาพแวดล้อมทั่วไป การจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกตัวอาคาร การจัดกิจกรรมการ

เรียนการสอน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูหรือพี่เลี้ยงเด็ก การให้การดูแลความปลอดภัย และ สุขภาพ การบริการด้านอาหาร และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับชุมชน เป็นแบบสอบถามแบบตัวเลือก 2 คำตอบ

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด สามารถตอบได้อย่างอิสระ

ชุดที่ 2 แบบสอบถามครูหรือพี่เลี้ยงเด็ก แบ่งเป็น 2 ข้อ คือ

1. สถานภาพส่วนตัว เป็นแบบสอบถามแบบเติมคำ และเลือก

ตอบ

2. การจัดกิจกรรม เป็นแบบสอบถามแบบตัวเลือก 2 คำตอบ

ชุดที่ 3 แบบสังเกตของผู้วิจัย ได้แก่ ลักษณะทั่วไปของสถานรับเลี้ยงเด็ก

ลักษณะการจัดสภาพการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กอายุแรกเกิด ถึง 1 ปี 6 เดือน และ 1 ปี 6 เดือน ถึง 3 ปี เป็นแบบสังเกตแบบตัวเลือก มีทั้งตัวเลือกหลายคำตอบ และตัวเลือก 2 คำตอบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามจำนวน 23 ชุด ไปใช้กับผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็ก และแบบสอบถามครูหรือพี่เลี้ยงเด็กที่เป็นตัวอย่างประชากร ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา และเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 20 ชุด คิดเป็นร้อยละ 87

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยหาค่าความถี่แล้วคิดเป็นร้อยละดังนี้

4.1 วิเคราะห์รายละเอียดทั่วไปของสถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งประกอบด้วย รายละเอียดของผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็ก และรายละเอียดของสถานรับเลี้ยงเด็ก โดยคำนวณหาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

4.2 วิเคราะห์รายละเอียดของการจัดสภาพการศึกษา และการเลี้ยงดูเด็กอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี ในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน โดยคำนวณหาค่าร้อยละ

4.3 วิเคราะห์รายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของครู หรือพี่เลี้ยงเด็ก โดยคำนวณหาค่าร้อยละและนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

4.4 วิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับเด็กอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี ของครูหรือพี่เลี้ยงเด็ก โดยคำนวณหาค่าร้อยละ และนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

4.5 วิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นปัญหา และข้อเสนอแนะของผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็ก ในรูปแบบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

1. รายละเอียดทั่วไปของสถานรับเลี้ยงเด็ก

1.1 ผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็กที่เป็นตัวอย่างประชากร จำนวน 23 คน ได้รับคำตอบคืนมา 20 คน คิดเป็นร้อยละ 87.00 วุฒិทางการศึกษา จบปริญญาตรี ร้อยละ 75 สูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 10 ต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 15 วุฒิทางการศึกษาที่มีพื้นฐานด้านปฐมวัยศึกษา มากที่สุดคือร้อยละ 70 การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพยาบาลศึกษา ร้อยละ 15 เกี่ยวข้องกับสาขาอื่น ร้อยละ 10 ประสบการณ์ในการดำเนินการสถานรับเลี้ยงเด็ก มากที่สุด 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 40 ดำเนินการ 6-10 ปี ร้อยละ 30 ดำเนินการ 11-15 ปี ร้อยละ 20 และ 16 ปีขึ้นไป ร้อยละ 10

1.2 ผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 80 เคยเข้ารับการอบรม โดยเข้ารับการอบรมอย่างน้อย 1 ครั้ง มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 40 มีผู้เข้ารับการอบรมมากกว่า 5 ครั้ง เพียงร้อยละ 10 สถานที่เข้ารับการอบรมมากที่สุด คือที่กรมประชาสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 60 นอกนั้นเป็นโรงพยาบาลของรัฐบาล และโรงเรียนฝึกหัดครู คิดเป็นร้อยละ 20

1.3 สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 75 ดำเนินกิจการด้วยตนเอง และสร้างขึ้นเพื่อดำเนินการนี้ ร้อยละ 45 เป็นส่วนหนึ่งของบ้านพักอาศัย ร้อยละ 40 เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนอนุบาล ร้อยละ 15 มากที่สุดเป็นบริการแบบไปเข้า-เย็นกลับ ร้อยละ 85 มีแบบประจำและไปเข้า-เย็นกลับ ร้อยละ 15 ส่วนใหญ่จะคิดค่าบริการเป็นรายเดือน คิดเป็นร้อยละ 100 อัตราค่าบริการที่สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่เก็บอยู่ระหว่าง 1,500-2,000 บาท/เดือน ร้อยละ 60 ส่วนอัตราค่าบริการที่สถานรับเลี้ยงเด็กบางแห่งเก็บคือ ระหว่าง 500-800 บาท ร้อยละ 15 ไม่มีความแตกต่างกันมากสำหรับการเก็บค่าบริการเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 1 ปีครึ่ง และมากกว่า 1 ปีครึ่ง แต่อัตราสูงสุดของการเก็บค่าบริการนั้น จะเก็บกับการให้บริการเด็กอายุแรกเกิด ถึง 1 ปีครึ่ง คือร้อยละ 15

1.4 สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ จะแบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม คือคิดเป็นร้อยละ 65 แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คิดเป็นร้อยละ 20 มีเพียงร้อยละ 5 ที่แบ่ง 4 กลุ่ม และร้อยละ 10 ไม่แบ่งกลุ่ม

1.5 สถานรับเลี้ยงเด็ก จะแบ่งกลุ่มเด็กโดยคำนึงถึงอายุเด็ก และจำนวนพี่เลี้ยงเด็ก แตกต่างกันดังนี้

1.5.1 ไม่แบ่งอายุเด็ก จะมีเด็กอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี เลี้ยงรวมกัน โดยมีพี่เลี้ยง 1 คน ต่อเด็ก 4 คน มีร้อยละ 4

1.5.2 แบ่งเด็กออกเป็น 2 กลุ่ม มีร้อยละ 15 โดยกลุ่มแรกรับ
เด็กอายุแรกเกิด ถึง 2 ปี มีพี่เลี้ยง 1 คน ต่อเด็ก 3 คน กลุ่มที่ 2 เด็กอายุ 2 ปี-3 ปี จะมี
พี่เลี้ยง 1 คน ต่อเด็ก 4-5 คน

1.5.3 แบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่ม มีร้อยละ 20 โดยจะมีการแบ่ง
ตามกลุ่มอายุ ต่างกันดังนี้

ก. เด็กอายุ 1 เดือน-3 เดือน จำนวนพี่เลี้ยง 1 คน
ต่อเด็ก 2-3 คน

เด็กอายุ 4 เดือน-1 ปี 6 เดือน จำนวนพี่เลี้ยง
เด็ก 1 คน ต่อเด็ก 2-3 คน

เด็กอายุ 1 ปี 6 เดือน-3 ปี จำนวนพี่เลี้ยงเด็ก
1 คน ต่อเด็ก 4-5 คน

ข. เด็กอายุ 1 เดือน-6 เดือน จำนวนพี่เลี้ยงเด็ก
1 คน ต่อเด็ก 2-3 คน

เด็กอายุ 7 เดือน-1 ปี 6 เดือน จำนวนพี่เลี้ยง
เด็ก 1 คน ต่อเด็ก 2-3 คน

เด็กอายุ 1 ปี 6 เดือน-3 ปี จำนวนพี่เลี้ยงเด็ก
1 คน ต่อเด็ก 4-5 คน

ค. เด็กอายุ 1 เดือน-7 เดือน จำนวนพี่เลี้ยงเด็ก
1 คน ต่อเด็ก 2-3 คน

เด็กอายุ 8 เดือน-1 ปี 6 เดือน จำนวนพี่เลี้ยง
เด็ก 1 คน ต่อเด็ก 2-3 คน

เด็กอายุ 1 ปี 6 เดือน-3 ปี จำนวนพี่เลี้ยงเด็ก
1 คน ต่อเด็ก 4-5 คน

1.5.4 แบ่งเด็กเป็น 4 กลุ่ม มีร้อยละ 5 โดยแบ่งตามอายุดังนี้
แรกเกิด ถึง 4 เดือน จำนวนพี่เลี้ยงเด็ก 1 คน ต่อ
เด็ก 2 คน

เด็กอายุ 5 เดือน-10 เดือน จำนวนพี่เลี้ยงเด็ก 1
คน ต่อเด็ก 2 คน

เด็กอายุ 11 เดือน-1 ปีครึ่ง จำนวนพี่เลี้ยงเด็ก 1
คน ต่อเด็ก 3-4 คน

เด็กอายุ 1 ปีครึ่ง-3 ปี จำนวนพี่เลี้ยงเด็ก 1 คน ต่อ
เด็ก 5 คน

ดังนั้น จะพบว่าอัตราส่วนของผู้ดูแลเด็กในกลุ่มอายุระหว่างแรกเกิด ถึง 1 ปี ครึ่ง มีจำนวนผู้ดูแลเด็ก 1 คน ต่อเด็ก 3 คน และในกลุ่มที่เด็กอายุสูงกว่า 1 ปีครึ่ง มีผู้ดูแลเด็ก 1 คน ต่อเด็กไม่เกิน 6 คน

1.6 สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ จะมีครู 1 คน คือร้อยละ 80 มีครู 2 คน ร้อยละ 15 และมีครู 5 คน ร้อยละ 5 วุฒិทางการศึกษาของครู อยู่ในระดับปริญญาตรี ถึงร้อยละ 75

1.7 สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ มีพี่เลี้ยงเด็กมากกว่า 1 คนขึ้นไป คือ ร้อยละ 95 พี่เลี้ยงเด็กส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีถึงร้อยละ 60

1.8 สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ มีแม่ครัว 1 คน คือร้อยละ 90 แม่ครัวส่วนใหญ่ วุฒิการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คือร้อยละ 60

1.9 สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่จะมีคนทำความสะอาด 1 คน คือร้อยละ 90 วุฒิการศึกษาคือระดับประถมศึกษาตอนต้น มีถึงร้อยละ 90

1.10 สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่จะไม่มีแพทย์ หรือพยาบาลประจำ คือ ร้อยละ 85-90 ที่มีพยาบาลหรือแพทย์ประจำ จะเป็นสถานรับเลี้ยงเด็กที่เป็นส่วนหนึ่งของคลินิก หากมีปัญหาเรื่องอุบัติเหตุหรือการเจ็บป่วยในเด็ก จะแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ร้อยละ 70-80 ส่งคลินิกใกล้บ้าน ร้อยละ 10-15 รับการรักษาพยาบาลจากแพทย์ ร้อยละ 10 รับการตรวจจากแพทย์ ร้อยละ 10

2. สถานภาพการจัดการศึกษา และการเลี้ยงดูเด็ก

2.1 สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 75 มีห้องอาหารแยก จากห้องเด็กเล่น หรือห้องกิจกรรม และมีห้องนอนแยกจากห้องเด็กเล่น หรือห้องกิจกรรม และ ร้อยละ 80 มีห้องน้ำเด็กโดยเฉพาะ และสถานรับเลี้ยงเด็กทั้งหมด ติดมุ้งลวด มีเพียงร้อยละ 65 ที่ติดเครื่องปรับอากาศ 85% มีห้องนอนเด็กแยกกันระหว่างเด็กที่มีอายุ 2 ปีขึ้นไป และต่ำกว่า 2 ปี ห้องนอนเด็กร้อยละ 85 มีพื้นที่มากกว่า 1.65 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน สำหรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 2 ปี และ 1.94 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน สำหรับเด็กอายุ 2 ปีขึ้นไป ร้อยละ 80 มีสนามเด็กเล่น หรือที่เล่นภายนอกตัวอาคาร

2.2 สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ จัดสภาพแวดล้อม และความปลอดภัย ให้แก่เด็ก คือ มีการดูแลอุปกรณ์เครื่องเล่น มีการซ่อมแซมอุปกรณ์ มีการเปิดประตู หน้าต่าง ให้อากาศถ่ายเทได้ดี มีที่เก็บอุปกรณ์ต่างๆถึงร้อยละ 85-100

2.3 การจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ในสถานรับเลี้ยงเด็ก ส่วนใหญ่จะจัดให้ แก่เด็กที่มีอายุตั้งแต่ 1 1/2 ปีขึ้นไป จุดมุ่งหมายก็เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน รวมทั้งเพื่อ การเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กเพื่อเข้ารับการศึกษาในระดับต่อไป ลักษณะการจัดกิจกรรมใน เด็กวัยแรกเกิด ถึง 6 เดือนนั้น พี่เลี้ยงจะเป็นผู้นำของเล่นให้เด็กเล่น ในระยะต่อมาจึงให้

เด็กเล่นได้อย่างเสรี เมื่อเด็กมีอายุ 1 1/2 ปี จึงมีการจัดกิจกรรมที่มีลักษณะ เช่นเดียวกับในโรงเรียนอนุบาล คือมีการจัดแบบศูนย์การเรียน การจัดแบบบูรณาการ การฝึกให้เด็กวาดภาพระบายสี ซึ่งจะเป็นการจัดแบบหมุนเวียนให้แก่เด็ก

2.4 สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ จะเข้มงวดกับการใช้คำพูดของพี่เลี้ยงหรือครูที่มีต่อเด็ก หรือการสนทนาขณะที่อยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็ก ตลอดจนอนุญาตให้ทำโทษเด็กได้ตามความเหมาะสม

2.5 สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่จะมีการดูแลสุขภาพและความปลอดภัยให้แก่เด็ก ค่อนข้างดี

2.6 ในสถานรับเลี้ยงเด็กนั้น มีการจัดอาหารที่มีคุณค่าให้แก่เด็ก และสอนให้เด็กรู้จักรักษาสุขภาพอนามัยในการรับประทานอาหาร

2.7 ในสถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่จะให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครอง เกี่ยวกับการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็ก ส่งข่าวคราวระหว่างสถานรับเลี้ยงเด็กกับบ้าน

อภิปรายผล

การจัดสภาพการศึกษา และการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ถึง 3 ปี ในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน กรุงเทพมหานคร ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมทั่วไป การจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกตัวอาคาร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับพี่เลี้ยงเด็ก การดูแลสุขภาพและความปลอดภัย การบริการด้านอาหารการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับชุมชน

1. การจัดสภาพแวดล้อมทั่วไป

สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ จะประกอบด้วย ห้องอาหาร ห้องนอน ห้องเด็กเล่น ห้องเด็กป่วย ห้องน้ำ ทุกห้องติดมุ้งลวด บางแห่งติดเครื่องปรับอากาศเป็นบางห้อง โดยเฉพาะห้องนอน มีห้องนอนแยกกันระหว่างเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 2 ปี และเกิน 2 ปี ห้องนอนเด็กต่ำกว่า 2 ปี มีพื้นที่ 1.65 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน และ 1.95 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน สำหรับเด็กที่มีอายุเกิน 2 ปี มีสนามเด็กเล่นหรือที่เล่นภายนอกตัวอาคาร จะมีเพียงบางแห่ง ซึ่งห้องนอน ห้องอาหาร และห้องเด็กเล่นอยู่ในห้องเดียวกัน ซึ่งจัดเป็นห้องอเนกประสงค์ตามข้อกำหนดของกรมประชาสงเคราะห์ นอกจากนี้ บางแห่งไม่มีห้องแยกเด็กป่วย ซึ่งผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็ก ให้เหตุผลว่า เด็กที่ป่วยมาก หรือเป็นโรคติดต่อ เช่น ท้องเสีย ไข้สูง ออกหัด จะถูกส่งให้พักผ่อนอยู่บ้าน

2. การจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกตัวอาคาร

สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่จะเปิดประตู หน้าต่างให้อากาศถ่ายเทได้ดี มีที่เก็บของใช้ส่วนตัวของเด็กแต่ละกลุ่ม มีปลั๊ก และที่เปิดไฟสูงเกินที่เด็กจะเล่นได้ มีการดูแลความปลอดภัยของเครื่องเล่นสนามอย่างสม่ำเสมอ ในข้อนี้จะเห็นว่า สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน คำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นอย่างมาก ดังที่ ประสพศรี อังถาวร (2529:252-254) กล่าวถึงเด็กวัยแรกเกิด ถึง 3 ปี ว่าเป็นวัยที่ตีบคลานได้ นั่งเอง เกาะยืนและเดินได้ วิ่งได้ คล่อง ปีนบันไดได้ เปิดจุกขวดได้ ซอเขาของเข้าปาก ปีนป้ายเก๋ง เปิดประตูเองได้ ซอคันสำรวจตามตู้ ลื่นซัก ดังนั้น อุบัติเหตุต่างๆจึงเกิดขึ้นได้ง่ายสำหรับเด็กวัยนี้ การจัดสภาพแวดล้อมที่ดีจึงเป็นสิ่งที่ลดการเกิดอุบัติเหตุในเด็กได้

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.1 สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ จะเริ่มการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กเมื่อเด็กมีอายุ 1 ปีขึ้นไป ซึ่งตรงกับ แจคเคอลีน ดานา (Jacqueline Dana 1973:67-69) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กแรกเกิด ถึง 3 ปี ในสถานรับเลี้ยงเด็กว่ามีการให้ของเล่นเพื่อการศึกษา สำหรับเด็กอายุ 1 ปี-1 ปี 6 เดือน และมีการจัดกิจกรรมเช่นเดียวกับในโรงเรียนอนุบาล คือมีการจัดศูนย์การเรียนรู้สำหรับเด็กอายุ 1 ปี 6 เดือน ถึง 3 ปี ได้เล่นของเล่นเพื่อการศึกษาและทำกิจกรรมต่างๆ และการกล่าวของ แจคเคอลีน ดานา นี้ ตรงกับการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก ซึ่งเขียนโดย โจ แอน มิลเลอร์ และ ซูซาน ไวซแมน (Jo Ann Miller and Susan Weissman 1984:62-63)

3.1 จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรม สถานรับเลี้ยงเด็กทุกแห่ง มีจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมเหมือนกัน คือ เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก เพื่อเข้ารับการศึกษานในโรงเรียนอนุบาล เพื่อพัฒนาด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ระเบียบวินัยและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับคำตอบที่ครูหรือที่เลี้ยงเด็ก ได้ตอบแบบสอบถามด้านการจัดกิจกรรมให้แก่เด็ก นอกจากนี้ ยังตรงกับที่ผู้วิจัยไปสังเกตสถานรับเลี้ยงเด็ก ว่า สถานรับเลี้ยงเด็กทุกแห่ง มีจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมให้แก่เด็ก เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งตรงกับที่ นงลักษณ์ สิ้นสืบผล (2524:29) กล่าวว่า นักการศึกษาพบว่า สติปัญญา ค่านิยม เจตคติ จริยธรรม และสิ่งอื่นๆที่ได้รับการปลูกฝังอย่างดีในช่วงนี้ จะมีผลต่อพัฒนาการในระยะต่อไปเป็นอย่างมาก เพราะเป็นช่วงของพัฒนาบุคลิกภาพ ยากที่จะเปลี่ยนแปลงไปตลอดชีวิต ดังนั้น การจัดการศึกษาให้แก่เด็กระดับนี้ จึงมุ่งที่จะเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อมๆกัน เด็กที่ผ่านการเตรียมความพร้อมมาแล้ว จะมีสุขภาพจิตดี สามารถเข้ากับผู้อื่นและเรียนหนังสือได้อย่างมีความสุข

3.3 ลักษณะของการจัดกิจกรรม สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่จะนำของเล่นไปให้เด็กเล่น เมื่อเด็กอายุแรกเกิด ถึง 6 เดือน หลังจากนั้น เมื่อเด็กอายุ 6 เดือน ถึง 1 ปี 6 เดือน จะให้เด็กเลือกเล่นโดยเสรี คือการนำเอาของเล่นมาวางไว้และให้เด็กคลานหรือเดินมาหยิบเอง แต่มีบางแห่งที่เลือกของเล่นแล้วนำไปให้เด็กเล่น ซึ่งตรงกับที่ครูหรือพี่เลี้ยงเด็ก ตอบในแบบสอบถาม คือ ไม่มีการจัดกิจกรรมแบบศูนย์การเรียน ส่วนใหญ่จะนำของเล่นให้เด็กเล่น หรือให้เด็กมาเลือกเล่นเอง ซึ่งตรงกับที่ผู้วิจัยไปสังเกต เพราะสถานที่จัดกิจกรรมสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี 6 เดือน นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นห้องๆเดียว มีเตียงนอนสำหรับเด็กทุกคน พี่เลี้ยงเด็กจะนั่งรวมตัวอยู่ในห้องเพื่อดูแลเด็ก มีเพียงไม่กี่แห่งที่มีห้องเล็กๆสำหรับจัดกิจกรรม แยกจากห้องนอน สำหรับการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 1 ปี 6 เดือน ถึง 3 ปีนี้ ส่วนใหญ่เป็นการสอนให้เด็กทำ มีบางแห่งที่จัดเป็นมุมเล็กๆให้เด็กเลือกทำกิจกรรม มีการสอนแบบบูรณาการบ้าง และมีจำนวนไม่น้อยซึ่งจัดหมุนเวียนกันไป คือ มีทั้งการจัดแบบศูนย์การเรียน การสอนแบบบูรณาการ และการสอนแบบตัวต่อตัว ซึ่งตรงกับคำตอบจากแบบสอบถามของครูหรือพี่เลี้ยง และจากการที่ผู้วิจัยไปสังเกตมา พบว่าการสอนหรือการจัดกิจกรรมของสถานรับเลี้ยงเด็กแต่ละแห่ง จะไม่มีหลักเกณฑ์ที่เด่นชัด ดังนั้น การจัดกิจกรรมให้แก่เด็กวัยนี้จึงขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของครูหรือพี่เลี้ยงเด็ก เพราะไม่ว่าจะมีการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กโดยวิธีใด รูปแบบไหน เด็กจะเกิดการเรียนรู้ ดังที่ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2524:221-228) กล่าวถึงการเรียนรู้ ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเป็นผลเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์หรือการฝึกฝน การแสดงออกภายหลังการได้รับประสบการณ์หรือการฝึกฝน หมายความว่า การเรียนรู้ได้เกิดขึ้น แต่การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องแสดงออก และการฝึกฝนนี้จะทำให้เด็กมีความสามารถก่อนถึงวัยอันสมควร เด็กจะมีความมั่นใจสูง และมีบุคลิกภาพที่มีวุฒิภาวะดีกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการฝึก

4. การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับพี่เลี้ยงเด็ก สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่จะอนุญาตให้ครูทำโทษเด็กได้ตามความเหมาะสม แต่จะไม่อนุญาตให้พี่เลี้ยงเด็กพูดจาไม่สุภาพในสถานรับเลี้ยงเด็ก นอกจากนี้ จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่าพี่เลี้ยงเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก จะรักเด็ก พูดจาสุภาพกับเด็ก อุ้มเด็กเมื่อเด็กร้องไห้ ให้ความรัก ความเอาใจใส่เด็กเป็นอย่างดี แอนโตโนวสกี (Antonovsky อ้างใน พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ 2530:218) ศึกษาพฤติกรรมของเด็กชาย 6 คน และเด็กหญิง 3 คน อายุ 20-23 เดือน และมารดาของเด็ก เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างการเลี้ยงดูกับความคิดสร้างสรรค์ในเด็ก โดยใช้วิธีสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรม ผลการวิจัยพบว่า การที่เด็กติดการเล่นแปลกใหม่ มีความสัมพันธ์ในทางบวก กับการแสดงความรักของมารดาโดยการอุ้ม การเล่นด้วย และการปกป้องดูแลจากมารดา ทั้งนี้เพราะการแสดงความรักเป็นการดูแลเอาใจใส่เด็ก ทำให้เด็กได้รับความอบอุ่น ปลอดภัย ซึ่งจะทำให้เด็กกล้าแสดงความรู้สึกนึกคิดของตน ก่อให้เกิดพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์

ดังนั้น การที่สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่อนุญาตให้ครู พี่เลี้ยง ทำโทษเด็กได้ตามความเหมาะสม ตลอดจนให้พี่เลี้ยงดูแล เอาใจใส่เด็กเป็นอย่างดีนั้น แสดงว่าผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็ก เอกชน เข้าใจถึงพัฒนาการพฤติกรรมในเด็ก

5. การดูแลสุขภาพและความปลอดภัย สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่จะตรวจสุขภาพเด็กทุกเช้า เตือนให้ผู้ปกครองนำเด็กไปฉีดภูมิคุ้มกัน เมื่ออายุครบกำหนดฉีด มีการวัดส่วนสูง ซึ่งน้ำหนักเด็ก ให้เด็กทำความสะอาดทุกครั้งเมื่อเด็กทำเปื้อน ไม่ให้เด็กออกไปนอกบริเวณ หากไม่มีผู้ปกครองมารับ มีพี่เลี้ยงอยู่กับเด็กตลอดเวลา และจัดให้มีการบันทึกพฤติกรรมเด็ก สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งดี เพราะจะทำให้ทราบถึงพัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ และเมื่อเด็กเกิดการเจ็บป่วยก็สามารถหารายละเอียดเกี่ยวกับสุขภาพได้ เป็นประโยชน์ต่อการรักษาพยาบาล ซึ่งตรงกับที่ เพ็ญศรี พิชัยสนธิ (2527:256,236) กล่าวว่า ภัยทารกเป็นภัยแรกของชีวิต มีความสำคัญมาก เนื่องจากเป็นวัยเริ่มของพัฒนาการทางบุคลิกภาพของมนุษย์ เป็นวัยที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจทำให้เกิดการผิดปกติขึ้นได้ง่าย อีกทั้งเป็นวัยที่มีความต้านทานโรคต่ำ ทำให้เจ็บป่วย และตายได้ง่ายกว่าวัยอื่นๆ ดังนั้น การดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ จะทำให้สามารถรู้ได้ว่าทารกมีความผิดปกติ หรือมีความเบี่ยงเบนของการเจริญเติบโตและพัฒนาการอย่างไรบ้าง เพื่อจะได้ช่วยเหลือแก้ไขได้ทันที่ ส่วนการเจริญเติบโตของเด็กเล็ก และเด็กอายุ 2-3 ปีมีน้อย แต่พัฒนาการด้านต่างๆนั้นมีมาก ฉะนั้น การดูแลสุขภาพเด็กเล็ก และเด็กวัย 2-3 ปี ให้สมบูรณ์ทุกด้าน จึงเป็นสิ่งจำเป็น ต้องรวมถึงทุกองค์ประกอบของการดูแลสุขภาพของเด็กวัยทารก และการจัดสภาพแวดล้อมให้กระตุ้นเร็ว และเอื้อให้เกิดพัฒนาการในทุกๆด้านของเด็กด้วย

6. การบริการด้านอาหาร สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ ให้เด็กล้างมือก่อนรับประทานอาหาร ใช้ภาชนะที่ใส่อาหารทนต่อความร้อน มีถ้วยน้ำสำหรับเด็กแต่ละคน จัดอาหารเสริมตามวัย และมีรายการอาหารสำหรับผู้ปกครอง จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าสถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ จะใช้ภาชนะที่เป็นพลาสติกทนความร้อน ใส่อาหารให้เด็กรับประทาน อาหารที่ให้มีทั้งเนื้อ ผัก และแป้งรวมกัน นอกจากนี้ เด็กยังดื่มนมที่ผู้ปกครองจัดมา และทางสถานรับเลี้ยงเด็กจัดให้ ซึ่งถ้าแยกตามลักษณะ และคุณค่าของอาหารดูแล้ว เด็กเหล่านี้จะได้คุณค่าทางอาหารครบถ้วน แม้ในบางกรณีที่เด็กรับประทานไม่ได้ หรือเด็กที่เลือกอาหารรับประทาน เด็กเหล่านี้ยังได้รับสารอาหารจากนมสด และการที่บังคับให้เด็กล้างมือก่อนรับประทานอาหาร และหลังจากรับประทานอาหารแล้วนั้น ทำให้เด็กมีมือที่สกปรกน้อยลง เพ็ญศรี พิชัยสนธิ (2527:326) กล่าวว่า อาหารเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ร่างกายเด็กหยุดการเจริญเติบโต การที่เด็กได้อาหารไม่พอนั้น มีสาเหตุมาจากเด็กไม่กินเอง และการที่ไม่รู้จักเลือกอาหารที่เหมาะสม และจำเป็นให้แก่เด็ก

7. ความสัมพันธ์ระหว่างสถานรับเลี้ยงเด็กกับชุมชน สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่จะมีการพูดคุย และส่งข่าวให้ทางผู้ปกครองเด็กทราบ มีการจัดอบรมหรือปฐมนิเทศเป็นบางแห่ง ที่ไม่มีการปฐมนิเทศนั้น เนื่องจากเด็กน้อย และเจ้าของหรือผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็ก ได้สนทนากับผู้ปกครองเด็กก่อนที่จะนำเด็กมาฝาก ส่วนใหญ่ไม่ให้โอกาสเด็กที่มีปัญหาทางด้านการได้ยิน หรือทางสมอง ร่วมกิจกรรมกับเด็กปกติ เพราะไม่มีผู้มีความรู้ดูแลเป็นพิเศษ อีกหลายแห่งให้เหตุผลว่า ยังมีเด็กที่มีลักษณะ เช่นนี้มาติดต่อขอรับบริการ ส่วนการเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าชมกิจการนั้น มีสถานรับเลี้ยงเด็กประมาณครึ่งหนึ่งของที่ไปสำรวจ เต็มใจที่จะให้เข้าชมกิจการ ซึ่งสถานรับเลี้ยงเด็กเหล่านั้นจะมีเจ้าของที่มีความรู้ทางด้านการศึกษา เป็นผู้ดำเนินกิจการเอง

ปัญหาของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนนั้น เกิดขึ้นเนื่องจาก

1. ทาที่เลี้ยงเด็กที่ต้องการทำงานกับเด็กอ่อนไม่ได้ เพราะการทำงานกับเด็กทารกนั้น ต้องใช้พี่เลี้ยงจำนวนมาก จากการสำรวจพบว่า สถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ ใช้พี่เลี้ยง 1 คน:เด็ก 2-3 คน ในเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 1 ปี 6 เดือน ซึ่งพี่เลี้ยงกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่หาได้ยาก จากแบบสอบถามผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็กนั้น พบว่าสถานรับเลี้ยงเด็กที่ไม่มีปัญหาเรื่องพี่เลี้ยงนั้น คือการรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี มาฝึกงาน โดยให้สวัสดิการที่ดีแก่เขา
2. มีสถานรับเลี้ยงเด็กอ่อน หรือเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 1 ปี ต้องปิดกิจการลงหรือยุบแผนกนั้นลงไป เนื่องจากไม่สามารถจ้างแพทย์หรือพยาบาลมาอยู่ประจำในสถานรับเลี้ยงเด็กได้ สาเหตุมาจากค่าใช้จ่ายที่สูงมาก ดังนั้น จะเห็นได้ว่าสถานรับเลี้ยงเด็กในปัจจุบัน มักจะเปิดที่คลินิกแพทย์ หรือตามโรงพยาบาลใหญ่ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการ หรือเจ้าของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ผู้ประกอบการ หรือเจ้าของสถานรับเลี้ยงเด็ก เป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนช่วยเหลือสังคม และช่วยพัฒนาเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด ถึง 3 ปี ซึ่งถือว่าเป็นช่วงวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิตมนุษย์ การให้การดูแล เอาใจใส่ ให้ความรัก และการจัดกิจกรรมตามอายุ จะทำให้เด็กวัยนี้พัฒนาขึ้นเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ นอกจากการดูแลเอาใจใส่แก่เด็กแล้ว การให้สวัสดิการที่ดี การให้งานที่พอเหมาะแก่ครู พี่เลี้ยงเด็ก ตลอดจนแม่ครัว และคนทำความสะอาด จะมีผลถึงการดูแล เอาใจใส่เด็กที่ดีของพวกเขา
2. ข้อเสนอแนะสำหรับครู พี่เลี้ยงเด็ก และผู้ปกครอง ครู พี่เลี้ยง และผู้ปกครอง มีความสำคัญต่อพัฒนาการวัยนี้ ครู พี่เลี้ยง และผู้ปกครอง ต้องคำนึงถึงความสามารถของเด็กแต่ละคนที่ไม่เท่ากัน แม้จะมีอายุอยู่ในวัยเดียว

กัน แต่ที่สำคัญคือ เด็กทุกคนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ และพร้อมที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การให้การศึกษาและการเลี้ยงดูเด็ควัยนี้จะต้องให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและโดยปราศจากอารมณ์

3. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ควรจัดการอบรมครู หรือพี่เลี้ยงเด็ควัยนี้ โดยเน้นจิตวิทยาและการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้แก่เด็ก นอกจากนี้ ควรจัดสัมมนาผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็ก เพื่อกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการจัดสภาพการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็ควัยนี้ ควรติดตามผลการอบรมและผลการสัมมนา เพื่อทราบปัญหา และให้ข้อเสนอแนะที่ดีแก่ผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็กหรือเจ้าของสถานรับเลี้ยงเด็ก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาด้านการจัดกิจกรรมการสอน และการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ถึง 3 ปี เป็นเรื่องๆ เช่น เรื่องการจัดกิจกรรมการเล่น กับการพัฒนาทางร่างกาย การจัดกิจกรรมด้านภาษา การจัดกิจกรรมด้านดนตรี ฯลฯ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย